

LA DONSAYNA.

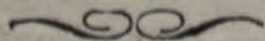
NÚM. 7.

12 DE CHINER DE 1845.

CONTINUA LA CONVERSASIO

que quedá pendent en la Donsaina pasada entre **Batiste Moscatell** y el **Sueco**.

BATISTE. ¿Poró á vosté qué li pareix... bé n'eixiré en sol en la cantá esta?

SUECO. Per qué no?... en este mon no hiá res imposible mes que engañar la fam; y si la cosa roda

bé, y tens la fortuna de cara, lo mateix que pots quedar *asperges*, poden també deixarte *per istam*.

—Si no'm parla mes claret, fasa conte que estém iguals d'orella; pues ya sap que tinc les lletres prou grosses, y no n'entenc de compliments.

—Vulle dirte, home, que tot serà qu'els vinga de toc, y qu'el coixo es meneche apresada, y s'agarre á bones anelles...

—Es que també volia dirli, qu'em fera vosté un poc l'asqueneta, que entre tots ham de dur la càrrega, *y hoy por tí, y mañana pera mí....*

—*Con mucho gusto, Batistet*; no hiá inconvenient; pero ¿y si s'agravia el coixo del hostal, y creu que no tens prou confiança en éll, cuant busques atres puntals?

—Qué! no hu crega vosté! es molt bon pobret, y éll en traure no mes pera sigarros, diu que ya está content. Eu! y si s'enfada, li trencarém l'atra cama, y en pau: lo que es menester es clavar la ungeta, y viva la patria!

—Estic mirant que no t'espliques mal pera el temps que tens, Batiste; pero no mes hiá un mal, y es que no sabem encara lo que vols, y ya veus que pera poder dirichir la punteria en regla, era presís fijarse en una cosa ú atra, porque si no, gastarém la pólvora en salva, y anirém á porrá de sego, com solen dir...

—Aixó es lo de manco; yo em contente en cuansevol cosa qu'em donen, per eixemple, un estanquet ó una plasa de potecari...

—Chic, tú estás tonto? pos ¿y quíns mérits tens tú, ni quíns estudis, ni quína práctica pera que de

la nit al matí et fasen boticari, tros de còl? ¡Bones estarien les reseptetes de la teua má!...

—Ey! ¡tans ni haurá en lo mon que han estudiat manco que yo, y li fan mamar una porga al *sursum corda!* poro per aixó no refirém; qui diu potecari, diu dotor, ó fiel de hechos, ó la romana... ó... ó...

—O adobador de cósins y llibrells... vaya, vaya, pos no tens tú póc pit!... y á tot asó ¡quíns documents acompanyes al memorialet, y quíns servisis á la patria acredites? Vecham.

—En cuant á d'aixó, prou amartellat va el cartapasi; no es pense que yo em mame el dit y no sé lo

que fá bullir l'olla. En primer lloc presente la partida de casament en la meua Salvadora...

—M'agrà; pasa avant.

—Acompañe també una falsificació de la meua conducta, feta per má de notari...

—Bó: díguesme, ¿y també consta en ella que t'agrà un poc la mama?

—Eu! ¿que vosté pareix qu'em vacha tirant massa al viu! ¿Pos y qué té que vore que un home bega un traguèt en quant en quant, sinse agraviar á ningú y procure olvidar els seus treballs en tota honra y cortesia?... ¿Com si así en Madrid no feren també lo mateix eixos tios dels coches y dels galons d'or, que no mes que parixca una gata, ya están en lo got en la má!...

—*Blasfemasti*, Batistet; calla per l'amor de Deu, y no crides; mira que si t'ouen ya has acabat en los torrons.

—¿Atre canari! ¿Conque li han de tirar á un home en cara á cada trico dos ditets de anisete y quatre gotes de suc de pámpol, batechat lo manco per tres vicaris, y no volen que á ells els nomenen tan sixquera les botelles de chanfaina, y les copletes de rosa, y els *gaudeamus* y pringuis!...

—Calla, calla, si vols, perque sino et deixe en blanc; pues no mes de sentirte estic que no'm toca la roba damunt. No li digues per María Santísima aixó al coixo, perque si t'esmarres per ahí, tot se tornarà aigua...

—Manco lo que estabem dient, que es ben puret, y no en té una goteta: á fé que es chansa! Eu! Y bon profit que mos fera, que el que té la bota en la má y no alsa el colse, bon tonto qu'es! Pero tornem

al nostre asunte, y caiga el que caiga, que en este mon á tandaes va el riure...

—Mira, saps c'ha pensat, Batiste? que pots deixar-te vore per ma casa d'así tres ó quatre dies, y parlarém d'espay; perque ara tinc una poqueta presa, y me se fá tart. Entrimentres yo teclecharé l'órgue, y voré l'aire per aón sopla; y tú pots vore també el coixo cóm s'esplica, y en vista de tot pararem les perches, y si no cau un coll-vert, vorém á lo manco de pesigar un sarset ó una bequeruda, que al cap y al fí tota es chent de ploma.

—Veritat es, poro no anem afliixant tant el llas, que agafem un fumarell; perque ya sap vosté qu'els pardals de ploma (esseptuant els notaris) cuant mes greixosets, fan millor caldo...

—En fí, allá vorem... vaya, adios... Ah! me se olvidaba dirte aon vixc, home. Mira, ¿saps la plaseta dels burros?

—No señor, poro preguntant preguntant entropesaré en algú., el coixo mateix... m'acompañará, que sap Madrid per la punteta dels dits... ó sino, ascrígameu en un paperet, que *por masa pan nunca es mal año.*

—Ahí el tens: no podeu errar les señes... calle de la Bola Redonda, número 4, *ensima d'un sastre...*

—Eu! pos vosté pesa prou... conque, adios, hasta la vista. Ah! asó volia dirli: si ascriu á Sueca, diga que no m'ha vist, pera que no estiguen en cuidado; y dónels molts recaos de ma part á tota la cuadrilla, espesialment al amigacho Garrapa, *á los otros tres maestros*, á Sebastiá, al so Toni el conde, y sobre tot al meu amo Ventureta de Sebolla, y dígalí que ya li escriuré una carteta, y que...

— 102 —

— *Bien*, home, *bien*: vaya, adios... que estigues bó, y lo c'ham dit avans.

— *Corriente*; la del fum, y hasta la vista.

(*Continuará la cantá esta.*)

EL SUECO.

EL MON Y YO.

Article traduït del castellá al valenciá, publicat en un periódic que me costá alguns *mils* de pèrdues, y asó fá poc honor á la meua patria, quant el tal periódic fon selebrat per atres de Madrid, de Saragosa, de Barselona, de Málaga, de Cádiz, de Granada y hasta de ú de Paris, manco per els de *Valensia*, que esta sircunstansia diu molt, diu moltíssim, ho diu tot.

Per asó, es dir, per no recordar el poc favor que esta sircunstansia puga fer al meu pais, no vulle dir el nom del periódic d'aon traduïx l'article sigüent, en algunes afechitures:

«Yo no sé cóm soc, á lo que puc compendre en mí mateix, lector de la meu'ánima; porque, ó totes les cóses d'este mon están mal en mí, ó yo estic pichor en elles; dels dos módos m'es igual; el resultat es que pera mí no resulta res de bó; lo mateix trac yo del mon, qu'él de mí; y á dir veritat, no estic así mes que per pura curiositat, com la burra de vitoria, sin-se pena ni gloria. Ara dirán alguns, pos si eixe tros de col viu així, per qué no se mor? Per dos raons:

la primera perque no vullc, y la segon perque no me dona la gana.

Una cósca es estar mal en tot, y atra no estar de ningun modo; y com estar bé ó mal tot es estar, per aixó estic así, y no tinc per convenient morirme en tota ma vida insufrible, pues en dir que vixc en España, em pareix que prou se compendrá lo insufrible de la meua vida. La meua aversió, la meua tírria á totes les cósces d'este pícaro mon (eseptuantne póques), ecsedix á tot càlcul. Sols Deu y yo sabem lo qu'em costa aguantar les nesetats, els chismes, el charlatanisme, les murmuracions, la maledisensia, les preocupacions, la guerra, les enemistats, els barbarismes, les buralitats, els desórdens, els partits, les enveches, les venalitats, les traisions, les ambicions, les males crianses, les inchustisies, les vengances, les costums vergoñoses, el pago que se dona als que mes honren al seu pais, y atres mil coses, totes tan males y tan aborribles com estes; y encara que alguns dirán que també tenen prou treball en sufrirme á mí, el meu es incalculablement machor, per ser manco penós que molts sufríxquen á ú, que ú á moltíssims. M'aniré esplicant, y suplique als meus lectors que me fassen el favor d'entendrem.

Suponguen vostés que sense saber cóm ni cóm no, sinse dirme ningú lo qu'era este mon, ni pendres el treball de consultar la meua lliure y santa voluntat preguntantme si volia ó no volia náixer, m'encontre en este valle de llágrimes; y dic de llágrimes, perque apenes acabí de náixer, comensí á plorar com un desatinat, sinse saber per qué; ploraba com si plorara per algo; ploraba, en fí, com una criatura; y no puc atribuir aquells plors á atra cosa, sino á lo molt que despues m'habia de penar haber naixcut.

Deixém ara á una vora lo qu'em feu patir la bestia

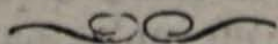
de la meua dida ú ama cuant me volcaba á puñaes, cuant s'empeñaba en que dorguera sinse tindre són, ó que estiguera despert cuant mes volia dormir ó s'empeñaba en que mamara cuant no tenia fam, y em deixaba sinse una mamá cuant de fam me s'apegaba el meliquet al espinás, y atres coses.

Rodaren els dies com si tingueren presa de no tornar, corrien els mesos y els anys, y bátem así fet un fadrinet, y volent tirar-la ya de home. Qué her-mós me pareixia tot! Qué dolsetes les dones! Qué bons els homens! Vea que se parlaben com á chermans; se rien tratantse en molta franquea; que se donaben les mans d'amics uns á atres com si enchamay els haguera de enemistar la *envecha*, el *interés*, la *vanitat* y l'*ambisió*. Cuant m'amostraben una pintura, em dia á mí mateix, yo també seré pintor, y m'alabarán; si llechia una comedia, em dia, yo també seré poeta, y guañaré fama y dinés; si vea que alguns saludaben á algun chuche, em dia, yo també aplegaré á sero y em respetarán. Així pensaba ó ensomiaba yo, pób:re de mí! sobre totes les coses del mon, creent de molt bona fé que al aplegar á ser home tot hu encontraria tan bonico y tan bó com ho pensaba. Este es el primer ensómit del que naix en bon cor; el primer ensómit del hóme despert; el primer ensómit de la vida. No tardí en despertar á mochicons; y encara així em costá molt eixir dels meus ensómits, perque enchamay em podia imachinar qu'els homens foren lo que son.

(*Se concluirá.*)

N.

LOS MISTERIOS DE PATRAIX.

Els nostres lectors s'enrecordarán (si tenen bona memoria) d'aquella carteta tan apetitosa y provocadora, qu'el guilopo tort de marres li enviá p'el correu del *misterio primero* á su *futuro suegro*, convidantlo á entonar en bona pau y armonía el *gloria in excelsis*; y si tenen curiositat de saber en lo que pará la festa, poden mampendre atra volta el fil de la historia, que mos la continúa l'agüelo Mentireta en estos termes:

MISTERIO SEGUNDO.

LA CARTA Y LES MONDONGUILLES.

L'Ave María acababa de tocar en la parroquia de Benimaclet, poble de poca chent y manco persones, que amostra en prou vergoña el cap entre els cañemars y moreres de la volta del Rosiñól, á una mich-hora escasa de la gran patria de Sen Visent Ferrer, cuant resibí el bon tio Pere la consabuda esquila de convit, á temps que la Sargantaneta li posaba el sopar en taula.

Tragué nostr'home les ulleres de la mánega del almaor de pana, se les clavá en lo nas (que entre paréntesis era prou respectable), y sinse fer cás de les instansies de sa filla, que habia ya pres asiento molt formal davant de una gran casola de obra de Mani-

ses, en cuyo sentro ballaben el bolero unes cuantes dotsenes de pilotes de carn de cuixa, al compás de un disforme cullerot, que s'habia esgotat en mich del ball, al deixar en la taula aquell potaje, es posá á llechir molt sério y en molta parsimonia la epístola *en cuestion*.

—Siñor pare, aném, qu'es chelarán les mondonguilles—li dia la póbra chica, que al pareixer tenia també prou ganes de tastarles; perque, siga dit sinse ánimo de ofendre á ningú, despedía el tal guisadet una oloreta de canella, cholivert y pebre negre, capás de tentar á un mestre d'escola, que es cuant se pot dir en esta materia.

Pero el tio Pere, sort als crits de Marieta y á la olor de les mondonguilles, y acostantse un poc mes á la llanterna que penchaba en mich la cuina, lligada al estrem de un cordellet de espart plé de nucs y esguitaes de mosca, assegurat al trespol en un clau de gancho, cuya cabota mich emblanquinada podia sostindre lo manco quatre barselles de forment, torná á llechir y rellechir la carta... li doná en seguida un sisó colunari al portador, que per mes señes era una chicota d'eixes que van per lo mon descalses y en les trenes soltes, y despues de tot asó, y lo que no es diu, pegá un bot d'alegría, alsá els ulls al sél per vore si estava núgol, y exclamá: «¡sixquera que no ploga!»

—¿Qué es aixó, siñor pare? (torná á dirli la sargantaneta) de qué está tan content? que li ha eixit la lotería?

—No, filla meua, no; pero... (y repetí atra volta en gran fervor la mateixa exclamasió: «¡sixquera que no ploga!»)

—Vosté s'enten y balla asoles; pero... sopem, si li pareix, y vinga lo que Deu vullga...

El consejo sargantani fon seguit en esta ocasió al péu de la lletra.

Les mondonguilles y *varios agregados* desaparegueren poc á poc de la casola y atres puestos.

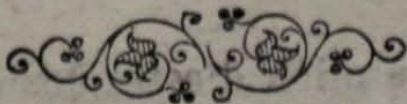
La ampolla, que tenia honors de marraixa, quedá sinse una goteta.

Y per últim, s'apagá la llanterna... y á dormir, caballers, que ya es hora.

Que despues de post el sol,
Y haber omplit bé el perol,
El misterio mes barato
Es agarrar el cresol,
Y anarsen á tindre un rato
El bulto baix lo llansol.

(*Al número que vé un troset mes.*)

S.

SEMENTERI DE CANTA CUCOS.

EPITAFIOS.

Así está cubert de terra
Com una rata en lo cau,
U que fon mort en la guerra,
A pesar de dirli... Pau.

Morí unflá com una seba
Esta chica de Torrent,
Que li dien *Que-no-beba*,
Y sempre estava bebent.

Entre mich d'estes dos coves
Sinse tabacs ni paneres,
Varen soterrar dos Peres,
Que pesaben deu arrobes.

Esta es la fosa d'un sastre,
Que cusint una levita

Li entrá el mal de la Pepita,
Y es quedá com un pollastre.

EL SUECO.

EL TABALET.

¿Quí será un tal Tófol Safanoria, que mos ha en-
viat p'el correu un cartapasi de dos fulls, fentmos lo
manco trenta sine petisions diferents? Eu! que no
s'ha quedat curt en demanar! y al últim ha eixit
en la d'éll, si no en tot, en la continuasió de la
Sargantaneta, y en lo cuento pera la chica de Mol-
vedre.

¡Tofolet! molts recaos *á la misma*, y *á la de Sot*
de Ferrer, y *á la del devantal arrugat*; y *no te canso*
mas y hasta la otra, y *acuérdate de franquearla*, que
mos ha costat un dihuité.

S.

En lo «Diari Mercantil» de Valensia y en atres
periódics d'esta cort ham vist anunsiada tres ó quatre
voltes una obra que diu qu'es titula

ARTE DE ROBAR

10 quinsets

PER D. DIMAS CAMÁNDULA.

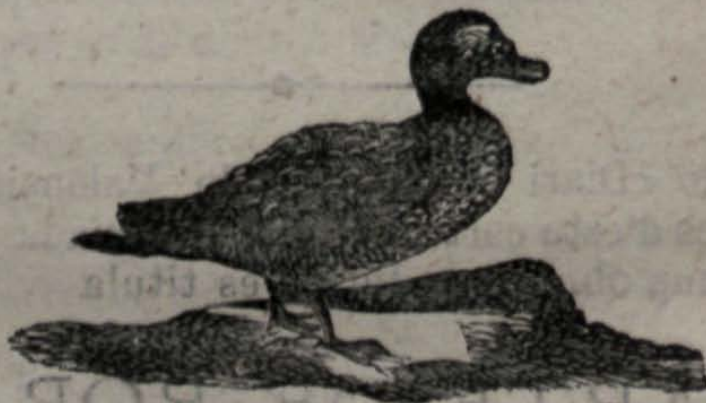
En poc es contenta el autor; será algun ratoneret

d'eixos de la primera volaeta; pero al cap y al fi...
qui furta un ou, furta un bou.

A propòsit de robos; un corresponsal, queixantse
de la poca seguritat individual que hiá per la seua
terra, mos emboca la sigüent notisia:

Encontrantse el tio Pere (1)
Fent *no sé qué* entre dos peñes,
Li ha sampat les espardeñes
Una agüela per darrere.
Y fortuna que á este tal
Li han donat unes sabates
Dos prínsips de Portugal
Que estaben cullint tomates.

Segons mos escriuen de Sueca, Cullera, Silla,
Catarrocha y atres puestos limítrofes á la Albu-
fera de Valensia, fá ya molts anys que no s'han
vist tants coll verts per aquell terreno com enguañ.
També podien els amics enviármosne algú pera
que'ls tastarem.

Que una anedeta com esta
Ara en lo mes de chiner,

(1) No es el pare de la Sargantaneta, qu'es un atre.

Li templa molt bé l'orquesta
A cuantsevol donsainer.

S.

Vacha un cuentet y el dumenche que vé será, atre dia; que pera hui prou n'hiá.

Pos señor, una volta diu que en ú dels quatre ó cinc poblets que componen encara hui en lo dia la Vila y Honor de Corbera, habia un retor d'aquells que s'estilaben *in illo tempore*, es dir, de polsera blanca y montera de tersiopelo, inseparable compañero del jefe de la seua sacristía (que per forsa debien dirli Peret), amant dels seus feligresos, molt virtuós y sensillo al mateix temps, y en una paraula..., un retor, de cuya vida y milacres es conserven encara en lo nostre temps prou recuerdos per tota aquella contorná.

Pos señor, com vach dient, el tal retor puchá un dumenche al púlpit, com tenia de costum, á explicar los l'Evancheli als seus parroquians, que solien ascoltarlo casi sempre en la boca uberta y... els ulls tancats. Habia pres per tema en lo seu sermó *la caritat*; y tratant de fer vore cuánt apresiabile es als ulls de Deu esta virtud, els dia entre atres coses:

«Sí señores, l'avarisia rompe el saco,

Y con el saco roto...

Se pierde el barco y el piloto.»

Luego, deixantse estar de figures retóriques, y parlant en llengua mes clareta, pera que tots l'entengueren (perque es menester ferse cárrec de la clase de aquells *siudadanos oyentes*), els pintá á son modo atres varios atributs de la caritat, soltant, per últim, la espresió de que «el que tenia dos capes,

debia donarne una al pobre que no tinguera en qué taparse.»

Pos siñor, doná la casualitat de que en un rinconet de la iglesia habia estat achopit escoltant el sermó l'agüelo Pebre Negre, que per falta de recursos anaba en mánegues de camisa, y en uns saragüellets vells de mahó en un temps de tant de fret com aquell (asó era p'el mes de chiner, ara fá años), y sabent qu'el retor tenia dos ó tres capes, acabada la misa li pegá raere, y s'en vá tot dret á sa casa. Aplega allá, y en molta formalitat li diu:—Bon dia, siñor retor, así vinc á qu'em done una capa.—El retor se quedá al empronte un poc parat, pero mamantse en seguida la partida, li respongué molt sério:—Pues ¿y aixó per qué?—Perque no en tinc cap, y vosté en té lo manco dos.—¿Y qué l'importa á vosté que yo en tinga dos, ni qu'en tinga micha dotsena?—Com mos acaba de dir en lo sermó, que el que en té de sobra deu donárlin al que va tiritant de fret p'el carrer com yo...—Vingam así, tio Tomás (este era el nom verdader del pobre agüelo), pos vosté no ha reparat que yo en la meua plática m'ha referit al Evancheli?—Sí siñor.—¿Pos y vosté no sap que el Evancheli diu *in illo tempore*?—No entenc masa bé eixa llingua, pero qué vol dir aixó?—Aixó vol dir que *in illo tempore* s'acostumaba á donar capes, pero ara ya no s'estila.

El pobre agüelo Pebre Negre s'entorná en la cúa feta, el retor es rigué com un tonto un bon rato en aquell entonses, y yo molt sério els dic ara als meus lectors:

«Que es molt sert y veritat
Que *in illo tempore* habia
En lo mon mes caritat
De la que hiá huí en lo dia.»

EL SUECO.